

Zemljepisni in narodopisni obrazi.

Nabral Fr. Jaroslav.

34.

Kozak zaporoški na obisku.

(Konec.)

Eni gostje so krivili obrvi, kakor da jih hren drega v nos, kajti besede: volja, ukaz, carica so razdražile svobodne sine na stepi, in mnogi so zaničljivo zrl na zaupnika caričinega.

Pop je bistro opazoval najmanje gibljeje Dudarjeve, in opazivši, da mu kipí kri pod kožo, kakor vrela voda, in da bi utegnil kozake pregovoriti ter na svojo stran dobiti, oglasil se je koj k besedi. „Bratje, ne obračajmo napek besed zaupnikovih. On ne trdi, da volja carična pomenja neomejeno udanost v njene zakone, ali da namerja podjarmiti vas. Ne, ne, pravična carica želi podati nam bratovsko roko, da otresemo jarem poljski, ki nas prehudo žuli. Ona želi, da se iztrebijo judje, ki glodajo naše brate kot požrešne kobilice, jude, pravim, ki o talmudovem svetkovanju pijejo kri kristijanske dece, in s katero mesijo svoje kolače.“

Tu je zakričala večina gostov: „Pobijmo jude! Pobijmo Poljake!“ In zalivali so se z vodko.

„Zagotavljam vas“, nadaljeval je pop, „da nikdo ne snuje propada naši svobodi. Carica vé, da le svobodni moremo stati kot silen narod. Ona hoče, da bi iztirali Poljake iz naših pokrajin, in se uprli njihovi samosili, pa s tem tudi zabranili njeno državo pred nerodnostimi, ki se godé v Poljski.“

Dudar ni mogel več strpeti. Šinil je po koncu, ter udaril s pestjo ob mizo tako, da so kupice in sklede odskočile in zaropotale, kakor okna v hiši, kedar va-njo trešči.

„Molčite strupeni gadje, vi dolgojezični psi! Ako želite lanca, nastavite svoje vratove, čemu loviti drugih. Kar se tiče judov, nočem jih zagovarjati. Ali Poljake pobijati, to pa ne gré! Čemu ščujete brata proti bratu? Vi hočete vodo skaliti, ter tako ponuditi priliko carici, da bi nas vse zajela v svoje mreže. Vi pak bratje kozaki, ali res hočete pričeti boj s svojimi ljudmi?“

Zastonj je govoril, zastonj so bruhale njegove besede, bruhale kot voda, kedar je predrila jez. Pijani kozaki so samo momljali z jezikom, opotekali se, in njihove roke, katerim je pijanost vzela vso silo, niso mogle vjeti ročajev pri sabljah. Holovati je stal kot kazalo ob potu, stal je z razpetima rokama, da bi obvaroval zločina svojega prijatelja, pa tudi, da bi ga branil napada drugih.

„Bodi zdrav, kume Holovati, kmalu preženem te podgane iz tvojega mlina.“ Brzo je zginil z vrta preko dvorišča.

Zaupnik caričin je kričal: „Ubite ga psa, potolcite Poljaka!“ in pena mu je tiščala iz ust. Mnogi so se vzdignili s trave, po kačje so se motali na desno in levo. Eni so dirjali proti plotu, eni proti vratom, pa pa jih niso mogli odmakniti, kajti Holovati jih je bil v naglici zapahnil z najmočnejim zapahom. Kakor izstradana tropa požrešnih tičev se vrisčé spušča na mrhovino, prav tako so pali gostje nad ostanke pijač, ter kričali: „Vodke, medice! Poguba Poljakom in judom!“

Holovati je šel ven pogledat, kje bi bil Dudar. Opazivši pa, da je konj uže daleč, da niti kozaka niti konja ni moči dobro razločiti, vrnil se je, ter je z mirnim obrazom in udanim pokojem pogledoval svoje goste, ki so zvečine uže plegli po travi in močno hrpali.

Čez nekaj časa je zapeketalo mnogo kopit pred vrati na dvoru. Holovati je šel pogledat, in kmalu se

je povrnil z močno četo silnih junakov, katerim je načeloval štiridesetleten človek srednje velikosti pa čokat; pod nosom so se mu ježile temno-rujave brke, in iz sivih oči mu je sijala besnost. Nek kozak ga je spoznal ter zakričal: „Da si mi zdrav, oče Železnjak! Poguba Poljakom in judom!“

Železnjak je odgovoril s temnim glasom: „Na pogubo Poljakom in judom!“ Ta mož je bil ataman rogovskega kurenja, in poslan od carice ruske pa atamana Kalniševskega, da podpira „hajdamake“, to je uporne seljake na Ukrajini. Železnjak je bil smel, divji, toda pošten junak, bojeval je v dobri veri, da dela za svobodo ljudstva ukrajinskega. Poljubil je roko protopopu in popu, potegnil kos papirja iz žepa, in ga podal zaupniku caričinemu. Le-ta je vzel list in ga pazljivo čital, gostje pa so po vrsti pozdravljali Železnjaka.

„Vse gre po volji“, oglašil se zaupnik, „vojska caričina hoče zajeti vso Poljsko, uže se bližajo silne čete Ukrajini, da pretrgajo vsako zvezo plemičem s kronsko vojno. To oholo plemstvo mora poginiti od naših nožev. Ta dragi zaklad utegne biti tu uže v eni uri. Raznesite jih po vseh selih, pokoljite ž njimi Poljake in jude. Sedaj je pa treba, da nemudoma izberemo voditelja. Zatirani bratje čakajo našega prihoda, in željno zró po stepi, ali uže dohajajo njihovi rešitelji. Dovelj smo se uže posvetovali, sedaj je treba delati.“

Železnjak bodi naš voditelj! zatulilo je zbrano kosaštvo. Znano je namreč bilo neukroteno sovraštvo atamana rogovskega kurenja do poljskega plemstva, njegova naklonjenost k pravoslavju, gotovost za boj pri vsaki priliki, pa tudi nad moč, katero si je bil pridobil s svojo silo, pa mračna okrutnost in brzo poravnanje vsakega razpora, in vse to mu je dajalo veljavo med junaki, ki so dneve in noči prečuli v gostilnicah pri vodki, pa pri odzivanju cimbal in pevajočih banduristov.

„Zakaj ne, če vam je takisto po volji. Bodi toraj“, oglašil se je zopet zaupnik. „Bratec, naj se ti ne smili kri, kedar je treba utrditi vlado patrijarhovo. Naj spele uznešeni dvorovi ohole gospode poljske, in naj požene svoboda ukrajinskega naroda na njihovih razvalinah. Tudi dojenčem poljskim ne zanašajte, kajti gad je vsak, in kedar odraste, bode nas pikal!“

Na mrklem obrazu Železnjakovem je bilo opaziti, da hoče izvršiti vse, kar je obljubil. „Dobro, cerkev in carica hočeta biti zadovoljna z menoj. Junaki, sedaj pa zajašite! Na delo!“ Kakor psi, izpuščeni iz pesjaka, zadržili so se kozaki pod kolnico in na konjsko dvorišče, ter kleli jude in Poljake.

Niso še kozaki osedlali, pripeljali so uže tudi nože na dvorišče. Preden je luna pokazala jasno svoje lice, jahalo je ob ozki obali Tiaslika pet oddelkov kozakov s polnim vozom nožev. Voda je škropila pod konjskimi kopiti, in trstje, ki je rastlo ob obeh stranéh, šumelo je skrivnostno. Na čelu kozakom jaše voditelj. Divja radost vlada v njegovem srcu, roka in srce hlepita po krvi, kakor žejni po vodi. Kedar se voz zaziblje na razdrti poti, vselej obudi zvenenje nožev veselje v njegovi duši, kakor meketanje ovce obudi mило harmonijo v ušesu gladnega volka.

Vse je omolknilo. Holovati je stal na neki višini oprt ob brezo, ter zamišljen zrl v temni obzor. Velik nemir mu je prevzel dušo, solza je prirosila v oko starcu, žaloval je, da ni podpiral Dudarja, nekoliko je uganil nepoštene namene, rad bi odvrnil to zlo, ali bilo je uže prepozno. Roki je sklenil, čelo nagnil, in Boga prosil v goreči molitvi, naj bi odvrnil moritev in paljenje od krasne pokrajine, na kateri se razcvitane neodvisnost in svoboda v takem blišču, kakor cvetlice v raj.

Ubogi Holovati! V kratkem se bode razlegal žalostni glas zvonov v teh blaženih selih. Javkanje pomorjenih mater in dece bode ogluševalo vzduh, pa tudi morilci bodo pojemale na vislicah, in še na zadnjo uro bodo menili, da umirajo kot mučeniki svobode. Po čarobnih stepah ukrajinskih pa se bode na široko razsula smrt in opustošenje.

Trgovinska in obrtna zbornica

Dne 23. februarja imela je trgovinska in obrtna zbornica za Kranjsko redno sejo, pri kateri so bili navzoči: Predsednik gosp. Josip Kušar, vladni zastopnik c. kr. dvorni svetnik gosp. Rudolf grof Chorinsky, zborniki gg.: Ivan Baumgartner, Ivan Dogan, Oroslav Dolenc, Jan. Nep. Horak (podpredsednik), Franc Hren, Vekoslav Jenko, Anton Klein, Franc Kollmann, Franc Omersa, Mihael Pakič, Ivan Perdan, Vaso Petričič, Josip Ribič, Franc Ks. Souvan in Jarnej Žitnik.

Gospod predsednik konstatuje sklepčnost zbornice, otvori sejo ter imenuje overovateljema zapisnika današnje seje gg. Ivana Baumgartnerja in Fr. Ks. Souvana.

I. Zapisnik zadnje seje se odobri.

II. Vršiti se volitev zborničnega predsednika in podpredsednika. Predsedstvo prevzame podpredsednik gosp. Jan. Nep. Horak ter prečita §. 13 zakona z dne 19. junija 1868., drž. zak. št. 85, po katerem ima vsaka trgovinska in obrtna zbornica v prvi seji vsacega leta iz svoje srede z glasovnicami voliti predsednika in podpredsednika.

Za glasoštevca (skrutatorja) naprosi gospoda Ivana Baumgartnerja in Frana Omerso.

Pri volitvi predsednika oddanih je bilo 15 listkov, od katerih se je 14 glasilo na dozdanjega predsednika gosp. Josipa Kušarja in 1 na gosp. V. Petričiča.

Po izvolitvi se zopet izvoljeni predsednik zahvali za vnovič mu izkazano zaupanje ter izjavlja, da hoče prevzeti težavni ta posel, če nj. ekszellenca gospod trgovinski minister blagovoli potrditi to izvolitev.

Gospod predsednik prevzame zopet prvosedstvo in prične se volitev podpredsednika. Volitve udeležili so se vsi zborniki in izvoljen je bil s 15 glasovi dozdanji podpredsednik gosp. Jan. Nep. Horak, 1 glas dobil je gosp. M. Pakič.

Zopet izvoljeni podpredsednik g. J. N. Horak izjavlja, da prevzame izvolitev ter obeta po možnosti delati v prosep zbornice ter vestno spolnovati svoje dolžnosti.

Zbornica z zadovoljstvom vzame obe izjavi v znanje.

III. Gospod zbornični svetnik Iv. Baumgartner poroča o dopisu društva „Donau“ na Dunaji z dne 23. januarja 1886. Dopis ta slove: „Vlansko leto vršil se je v Bruselji pod državnim posredovanjem mednarodni brodarstveni shod, kateremu je bil namen, vprašanje o vodnih cestah z znanstvenega in tudi praktičnega stališča razmotrivati in pospeševati.

Ta namen skušalo se je v Bruselji doseči s predavanji in razgovori, kakor tudi s tem, da so se ogledale belgijske vodne poti in tu se je ukrenilo, naj se naprava mednarodnega brodarstvega shoda stalno ohrani ter skuša praktično koristiti s tem, da se obdobje menjajoč shaja na raznih krajih.

Kot zbirališče za drugi shod, kateri se ima vršiti v meseci juliji t. l., se je izvolil Dunaj, potem ko je predsednik in delegiranec društva „Donau“ in društva „Elbe“, gospod državni poslanec dr. Russ dobil blagovoljno pritrdilo dunajskega mestnega zastopstva; dunajskemu društvu „Donau“ naložila se je skrb za priprave za drugi shod.

Izpolnujoč to dano mu nalogo sestavlja društvo „Donau“ organizacijsko komisijo, kateri se predlagajo znanstvena vprašanja, o katerih se ima vršiti razgovor pri letošnjem shodu, kakor tudi poročevalci iz domačih in tujih dežel za ta vprašanja, kateri bode naloga, vse storiti, da se shod tako konča, kakor ugaja časti avstrijske države in pomenu dunajskega mesta, in ta komisija ima pravico, izvrševalnemu odboru naročiti izvedbo njenih ukrepov.

Odbor podpisanega društva je za zdaj vzel naslednje štiri točke v pretres:

1. Znanstveni pomen vodnih potov v notranjih vodah;

2. normalni profili (pravi navpični preseki) za prekope in obmer gradenj na umetnih vodnih potih v notranjih vodah;

3. organizacija brodarstvenega prometa v notranjih vodah;

4. grajenje morskih prekopov.

Po shodu se bode članom ponudila prilika, napraviti znanstveno vožnjo v strugi uravnanega Dunava pri Dunaji, potem od Linca na Dunaj in od Dunaja do Železnih Vrat (Turn-Severin).

Z ozirom na važnost vprašanj, s katerimi se bode bavil ta mednarodni shod, katera imajo v zdanjem času posebno za Avstrijo popolen pomen, zmatra si podpisano društvo za svojo dolžnost, skrbeti za to, da bi bilo delovanje shoda kolikor možno uspešno, kar pa je po njegovem mnenju le tedaj možno, če vsi poklicani podpirajo to podjetje.

Iz podobnih ozirov so se pri prvem brodarstvenem shodu v Bruselji 1885. leta udeležili kraljeva belgijska vlada, kakor tudi vsa druga, pri tem interesovana tammošnja oblastva in korporacije po svojih delegirancih njegovih del in v nadeji, da se visoka c. kr. avstrijska vlada in c. kr. oblastva, kakor tudi avtonomne korporacije ne bodo nič manj udeleževale se pretresavanja vprašanj, katera so za naš gospodarstveni položaj za mnogo važnejša nego za Belgijo z njenimi prostranimi morskimi obali, obrača se podpisano društvo do imenovanih visokih oblastev in združenj z vabilom, naj bi se blagovolila po delegirancih udeležiti del gori omenjene organizacijske komisije za II. mednarodni brodarstveni shod ter si torej dovoljuje staviti do slavne trgovinske in obrtne zbornice v Ljubljani ponižno prošnjo, da si tudi ona izbere delegirance ter o izvršeni volitvi izvoli obvestiti podpisano društvo.

Gospod poročevalec predlaga, naj se zbornica v tej zadevi sporazume z deželnim odborom in mestnim magistratom, da se skupno izvoli en poslanec v omenjeno komisijo.

Gospod zbornični svetnik V. Petričič poudarja važnost te komisije ter v toplih besedah priporoča, naj bi vsaj en odposlanec, izvoljen od vseh treh omenjenih zastopstev, udeležil se pri tej komisiji.

Pri glasovanju se vsprejme odsekov predlog.

IV. Gospod zbornični svetnik Vaso Petričič poroča, da se je trgovinska in obrtna zbornica v Gradci obrnila do zbornice s prošnjo, naj bi jo podpirala v naslednji zadevi:

Po §. 73. zakona z dne 8. marca 1855. niso vse za višje posle navadno z letno ali mesečno plačo nastavljene osebe, kot: poslovodje, mehaniki, faktorji (opravniki), knjigovodje, blagajniki, odpravitelji, risarji, kemiki in dr. obsežene pod pomočnimi delavci. Ker so po §. 106 zakona z dne 15. marca 1883. pomočni delavci, pripadniki (pridruženci) in obrtniki članovi gremija, zadruga, bilo bi trgovsko psobje od pridruženja h